

Kirjoja

Jere Nieminen

Eläinhavaintoja metsästä, hallinnosta ja neuvottelukunnista

Pertti Rannikko, Juha Hiedanpää, Jani Pellikka, Outi Ratamäki, Sauli Härkönen & Pekka Salmi: *Kohtaamisia metsässä. Eläinkiistoista yhteistoimintaan, Metsäkustannus, Keuruu, 2011. (213 s.)*

Eläimet ja ihmiset kohtaavat metsässä monin tavoin. Villieläimet tuottavat kohtaamisia myös erilaisten ihmisryhmien välille. Näistä kohtaamisista tarjoaa väläyksiä, kuvauksia ja katkelmia kuuden tutkijan laatima kirja *Kohtaamisia metsässä – Eläinkiistoista yhteistoimintaan*. Teos on kirjava kokoelma lyhyitä reportaaseja villieläinten ja ihmisten kohtaamisista. Kirja raottaa myös uudenlaisia, yhteistoimintaan perustuvia käytäntöjä eläinkiistojen ratkaisemiseksi.

Teos käsittelee pääosin hirvikannan säätelyyn ja susikonflikteihin liittyviä kohtaamisia, mutta muitakin villieläimiä, kuten ilvestä, karhua ja valkohäntäpeuraa sivutaan. Kirjoittajat ovat ympäristöpolitiikan professori Pertti Rannikko ja riistaeläintieteen dosentti Jani Pellikka Itä-Suomen yliopistosta, tutkija Juha Hiedanpää ja sosiologi Pekka Salmi Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksesta, vanhempi tutkija Outi Ratamäki Suomen ympäristökeskuksesta ja riistaeläintieteen dosentti Sauli Härkönen, joka työskentelee Suomen riistakeskuksessa. Kirja on syntynyt Suomen Akatemian rahoittaman hankkeen *Hirvi, susi ja ihminen. Ekosysteemi-palvelut, instituutiot ja luova hallinta* yhteisenä tuotoksena. Tutkijaryhmän tuotos on oivallinen esimerkki siitä, että tieteellisen hankkeen aineistosta voi otollisesti kirjoittaa myös populaaria tekstiä tai jopa kokonaisen kirjan. Etenkin tässä tapauksessa tutkimushankkeen aihe kiinnostaa laajalti muitakin kuin vain tutkijoita, koska kyse on Suomen puhuimmista villieläimistä, hirvestä ja sudesta.

Kun villieläimet ja ihmiset kohtaavat, kietoutuvat toisiinsa monenlaiset seikat: hirvet, sudet, yhteisöt, rajaseudut, kaupungit, EU, metsästys, luonnonsuojelu, retkeily, hallinto, intressit, tieto, tunteet, arvot, normit ja laki. Viime aikoina yhteiskuntatieteissä

tapahtunut materiaallinen käänne on teoksessa tukevasti läsnä (esim. Lehtonen 2008). Vaikka kirjan nimen mukaan kohtaamiset tapahtuvat metsässä, on teoksessa kuvattu myös eläimiin kiinnittyvien ihmisryhmien kohtaamisia hallinnan tasolla.

Kirjassa zoomataan monenlaisille mittakaavatasoille. Hirveen liittyvät tapahtumat ovat usein alueellisia tai paikallisia, kun taas susikysymykset kytkeytyvät Euroopan unioniin. Etenkin pienipiirteisiin käytäntöihin liittyvät kuvaukset ovat kirjan kiinnostavinta antia. Laajemman mittakaavan ilmiöitä peilataan toimintojen ja tekemisen tasoon hedelmällisesti. Paikallisuutta korostetaan myös kohtaamisiin liittyvien ongelmien ratkaisussa. Jotkin käytäntöihin viittaavat kiinnostavat asiat jäävät vain sivuamisen tasolle. Esimerkiksi eläinten kannanarviointiin liittyvästä lukumääräpelistä mainitaan, että ”*vähemmälle huomiolle kuitenkin jäävät ne käytännöt, joiden kautta numerot on tuotettu, tai lukujen eriävät tulkinat*” (s. 142), mutta kannanarviointiin liittyviin tietokäytäntöjen yksityiskohtiin ei kirjassa ehditä juuri pureutumaan. Erittäin kiinnostava oli myös huomio siitä, että ”*Pyhäjärvisseudulla ihmiset ovat sopeutuneet suden läsnäoloon muuttamalla liikuntatottumuksiaan ja muita arkitiinejaan*” (s. 151), josta olisin mielelläni lue- nut lisää. Teos onkin rikas katsaus villieläin-kohtaamisten laajaan aihepiiriin, josta voi kättilöidä useita kiinnostavia tutkimusaiheita.

Kirjassa on yli kaksikymmentä lukua ja se on rakenteeltaan erilaisten ilmiöiden kuvauksista koostuva kollaasi. Luvut ja niiden tarkastelemat aiheet jäävät jonkin verran irrallisiksi, eikä niitä juuri kytkeä toisiinsa. Lukujen sisällölliset yhteydet jäävät siten löyhiksi, eikä teemoja pohjusteta. Teos olisikin kaivannut kokoavan juonen kirjoittamista.

Joissain luvuissa aihetta vaihdetaan kesken tarinan, mikä tekee tekstin seuraamisesta työlästä. Kirjassa ei ole fiktiiviseen susikohtaukseen liittyvän tarinan lisäksi muuta johdantoa, mutta aihepiiri olisi kaivannut sellaisen. Teoksen hajanaisuus ja paikoittainen pohdinnan puuttuminen tekstistä on harmittavaa, sillä kirjan teemat ovat kiinnostavia ja kirjoittajat ovat hyvin perehtyneet aiheisiinsa.

Teoksen luvut koostuvat pääosin tiheästä kuvauksesta ja ilmiöiden selostuksesta. Toisinaan kuvaillevan otteen rinnalle nousee selostavampi ja tulkitsevampi näkökulma, kuten esimerkiksi ilveksiin liittyvästä oikeudenkäynnistä ja tietokäytännöistä kertovassa luvussa. Lukua onkin miellyttävä lukea, koska kirjoittaja selventää, mikä ilmiössä on kiinnostavaa ja mistä näkökulmasta hän asioita tarkastelee.

Teoksen lukuja ja niiden käsittelemiä aiheita ei juuri taustoiteta, vaan tekstissä mennään suoraviivaisesti ilmiöiden kuvailuun. Tarkastelu ja selittävämpi ote olisi tuonut teksteihin ilmavuutta. Reportaasimaiset tarinat ovat viehättäviä, mutta niistä olisi saanut parempia lisäämällä pohdintaa. Toisinaan kuvailun abstraktiotasoa nousee ja mukaan otetaan joitain käsitteitä. Useissa luvuissa pohdintaa on liitetty yhden tai kahden kappaleen verran luvun loppuun. On kuitenkin tahmeaa lukea vasta luvun lopussa, mistä tekstissä oli kysymys ja mikä siinä oli kiinnostavaa. Esimerkiksi vasta luvun *Itäisen rajaseudun uudet toiminnot* lopussa kerrotaan, että edellä kuvatussa ilmiössä oli kyse eri tarkoituksiin tuotetuista toimintatiloista.

Kirjassa ei ole auki kirjoitettua teoreettista lähestymistapaa. Useimmin toistuva teoreettinen käsite on ”sosioekologinen”, mutta se ei nouse varsinaiseksi kattokäsitteeksi. Termiä käytetään etumääränä muun muassa käsitteille järjestelmä, häiriö, näkökulma, pirstoutuminen, vyöhyke ja toiminto. Käsitteitä ei avata teoksessa ja sen käyttö jää ylimalkaiseksi viittaamaan monisyisiin asioihin, joissa luonto ja ihminen ovat vuorovaikutuksessa keskenään.

Kirjan viimeisessä luvussa esitellään uudenlaisia yhteistoimintaan liittyviä käytäntöjä. Yhteistoiminnallisten käytäntöjen kehittäminen on tärkeää etenkin villieläinkiistoihin liittyvien osapuolien keskinäisen luottamuksen vahvistamiseksi. Teoksen tapaukset yhteistoiminnasta ovat kokeilevia tai alkuvaiheissaan olevia hallinnon uudistuksia. Kirjan monipuolisen taustoituksen jälkeen olisin lukijana toivonut yhteistoiminnan avaamisen sijaan monipuolisempaa lähestymistapaa eläinkiistojen ratkaisuun. Kirjassa jää epäselväksi, miksi yhteistoiminta on valittu niin keskeiselle sijalle, etenkin koska kirjan aikaisemmissa luvuissa yhteistoiminta ei ole ollut niin keskeisellä sijalla ja koska

monet jännitteiset tilanteet vaikuttavat ratkeavan muulla tavoin. Muita kirjassa lyhyesti sivuttuja mekanismeja eläinkiistojen ratkaisemiseksi ovat toimintojen eriyttäminen, vahinkojen sietäminen ja korvaaminen, eläin kohtaamisten välttäminen ja niihin sopeutuminen sekä eläimestä koituvien hyötyjen onnistunut jakaminen.

Teoksen kuvaus Porin Yyterinniemen moninaisesta käyttökulttuurista on hyvä esimerkki erilaisen toimintojen sopeutumisesta toisiinsa. Alueella on oma rantansa koirille, työläisille, urheilijoille, perheille, retkeilijöille ja nudisteille. Teollisuuslaitokset ovat omissa aitauksissaan. Lisäksi niemellä on Natura- ja suojelualue. Yyterinniemen metsätäjäiltä vaaditaan erityinen turvallisuussuunnitelma. Turvallisuussuunnitelmaan sisältyy esimerkiksi, että hirviä ei ammuta retkeilyreitit yli. Teoksen mukaan Yyterinniemessä erilaiset toiminnot ovat koko ajan läsnä ja aiheuttavat toisilleen jatkuvaa häiriötä mutta myös yhtäjaksoista keskinäistä sopeutumista. Tärkeä sopeutumisen väline on ollut eri toimintojen kohdentuminen eri alueille. Eri toimintojen välillä on ollut ja on edelleen jännitteitä, mutta asioihin vaikuttetaan, ja osapuolet ovat eri tavoin tekemisissä keskenään. Yyterinniemen tilanne on kiinnostavalla tavalla ratkaistu monien eri keinojen yhteisvaikutuksella.

Kirjan fiktiiviset alku- ja lopputarinat, *Kohtaamisia 2009* ja *Kohtaamisia 2016* antavat ymmärtää, että yhteistoiminnalla päästään kiistoissa eteenpäin mutta että jännitteitä tulee silti säilymään. Erilaisen ratkaisumallien lisäksi jännitteisyyden kanssa eläminen nousee varmasti villieläinkiistoihin liittyväksi kiinnostavaksi kysymykseksi tulevaisuudessa.

Takakannessa kirja esitellään reportaasimaiseksi tutkielmaksi, mikä on rehellisesti sanottu. Reportaasimainen tutkielma on tyyliäänä kuitenkin hankala ja sen kohderyhmä jää epäselväksi. Tietokirjaksi teos olisi kaivannut juonellisempaa, taustoitettavampaa ja selittävämpää otetta. Tästä syystä teosta ei voi suositella aiheeseen perehtymättömälle. Tieteelliseksi kirjaksi teos ei ole tarpeeksi tieteellinen, joskin siinä on tapaustutkimuksen piirteitä. Vaikka sen lukujen koostamisessa on käytetty kentällä kerättyä aineistoa ja tieteellisiä julkaisuja, ei niihin viitata eikä kerrota kuinka niitä on käytetty. Kirjassa ei myöskään ole tieteelliselle teokselle tarvittavaa teoreettista tai menetelmällistä orientaatiota. Kirja sopinee parhaiten asiantuntijoiden ja aihepiiristä kiinnostuneiden tutkijoiden lukemistoksi.

Lähteet

Lehtonen, Turo-Kimmo (2008). *Aineellinen yhteisö*. Tutkijaliitto, Helsinki.